

מראי מקומות- שבועות ל"א

שקר גמור, וגם עוברים בלא תענה, ואפי' אם ע"י עדותך נעשה דין אמת, מ"מ הרי עוברים בלא תענה, והניח בצ"ע.

(ד) **לבוש כמותו או הלבישהו כמותך- כ' הבן יהודע** דמה דנקט הגמ' עצה זו דלבוש כמו העני קודם העצה דהלבישהו כמותו, היינו משום דאם העשיר לובש סמרטוטין, הרי הוא נבזה בעיני רואיו, וא"כ באמת יהיו שוים בעיני הדיינים. משא"כ האם העני לובש בגדי עשיר, הרי סכ"ס הכל יודעים דעני הוא, ואינו מתכבד כ"כ כמו העשיר.

(ה) **לבוש כמותו או הלבישהו כמותך- ע' בשו"ת הרשב"א** (א', אלף ק"ו) שדן בענין היכא דהנתבע רוצה שישבו אהובים שלו עמו בהדין תורה שלו שהוא כנגד הרבה שותפין, כדי שלא יסתתמו טענותיו כנגד השותפין, או דלמא הם יכולים לטעון דאינם רוצים לגלות טענותיהם בפני רבים. וכ' הרשב"א דמה דאי' בסוגיין דאומרים להעשיר לבוש כמותו או הלבישהו כמותך, לאו דוקא במלבוש הוא, אלא בכל דבר דשייך לומר שישתמו טענותיו, וחכמי התלמוד לא היו יכולין לכתוב כל ציור, אלא כתבו ציור א', ותן לחכם ויחכם עוד. וא"כ, או השותפין צריכין לברר להן א' שיטעון בשביל כולם, או יטעון כ"א בפני עצמו וילך לו, אבל אין כולם יכולים לבואו יחד (אם אינם רוצים להניח לו להביא אחרים עמו).

(ו) **או הלבישהו כמותך- פי' הריטב"א** לאו כמותך ממש, שזה דבר רחוק הוא, אלא לאפוקי שלא יהי' הוא לבוש אצטלא וחבירו סמרטוט.

(ז) **ומ"ד מלך, אבל משחק בקוביא מדאורייתא מיחזא חזי ורבנן הוא דפסלוהו- הק' הרשב"א**, הא כל הדין דשבועת העדות הוא משום דהעדים גורמים הפסד למי שתובע להם להעיד ע"י שלא העידו. אבל מה שייך זה במשחק בקוביא, הרי סכ"ס אין ב"ד מקבלין עדותו, וא"כ אין מפסיד חבירו כלום

(א) **ותא אתה קום התם... דלא מפקת מפומך שקרא, וכו'- פרש"י**, דעומד שם שיהא סבור בעל דין שאתה בא להעיד, ויודה אמת. וביאר החזון איש (חו"מ ליקוטים סי' כ"ד, לסוגיין) דמה דאמר דלא מפקת מפומך שקרא, היינו דרבו אומר לו שאינו צריך להפיק מפיו שום דבר שקר, אפי' לומר דבא להעיד (ולא להעיד ממש), לא רק זה אסור, אלא אפי' אם הוא רק עומד שם ומרמז ע"י עמידתו שם דיש לו מה להעיד, זהו ג"כ אסור, משום דהוי כמדבר שקר ע"י רמיזה. וזהו כל האיסור, אבל זה גופא מה שגורם הבעל דין להודות או להתפשר אינו איסור, ואדרבה מצוה עבד בזה, דהא אין לו לחוש שמא רבו משקר, וא"כ כל האיסור הוא רק מה דעומד שם, דהוי כהתחלת עדות שקר, כיון שמראה עצמו שבא להעיד.

(ב) **ואגלגל עליו שבועה- פרש"י**, שאינו מודה לי במקצת, ואשביענו ע"י גלגול, או שבועת קרקעות שאין נשבעין עליהן אלא ע"י גלגול. וע' באילת השחר שהביא מה שהק' ברעק"א (החדש), דלכא' ציור של רש"י הראשונה אינו מובן, דאם יש לו עוד תביעות אחרות שאינן על קרקע, א"כ למה צריך לשקר, הא יכול לתובעם יחד, המנה ושאר מטלטלין, ויהי' לו טענו בחטין ושעורין והודה לו בא' מהן דחייב שבועה, וא"כ אין צריך לשקר ולגלגל עליו שבועה ממודה במקצת אחרת השקר, וצ"ע.

(ג) **שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים כדי שיוציאו מנה ויחלוקו, ת"ל מדבר שקר תרחק- פי' הריטב"א**, דהיינו היכא דלא סילקו השנים עצמם מן המנה, אבל היכא דסילקו עצמם, הרי קיי"ל דשותפין יכולין להעידו זה על זה. אולם הוסיף דאפי' בשסילקו עצמן כראוי שמא צריך להודיע כן, משום חשד דמדבר שקר תרחק. ויש לע', וכן הק' הקהלות יעקב בכתבי קה"י החדשים, דאם מיירי שלא סילקו עצמן (כמבואר בריטב"א, דשייך לפרש כן), א"כ למה זה אסור רק משום מדבר שקר תרחק, הרי זה

במזיד אינו חייב אלא קרבן), א"כ שוב ל"ק הוא דאין עונשין מן הדין.

(י) **מפי עצמו לא כש"כ- הק' רעק"א**, הא כל ק"ו דאתי לידי קולא לא אמרי', וכאן הרי אתי לידי קולא, דאם נימא דמפי עצמו בכלל שבועת העדות הוא וחייב אפי' במזיד, א"כ יצא דקרוב שנשבע מעצמו איני יודע לך עדות, יהי' פטור משבועת ביטוי, דאמרי' דכיון דשייך בה שבועת עדות, א"כ מופקע מדין שבועת ביטוי אפי' לגבי פסולי עדות, משא"כ אם לא אמרי' הק"ו, אז יהי' הקרוב חייב משום שבועת ביטוי בכה"ג, ואיך אמרי' ק"ו, והניח בצ"ע.

(יא) **מההיא אין, מהא ליכא למשמע מינה- כ'** הריטב"א דכיון דבההיא מודו כולהו דבדון מינה ומינה פליגי, וקיי"ל כרבנן, א"כ יכולים ללמוד מכאן לעלמא דקיי"ל דדון מינה ואוקי באתרה.

(יב) **ה"ד שגגתה עם זדון העדות- פי' הריטב"א**, דהיינו לענין חיוב קרבן, דאילו בלא חיוב קרבן שפיר שייך שגגתה באומר מותר (דכ' הריטב"א לעיל דנחשב כאונס לענין החיוב קרבן), ולכן תי' הגמ' דאינו שייך אלא בכה"ג דהי' שוגג לענין החיוב קרבן.

(יג) **או שאמרו לו אין אנו יודעין לך עדות וכו'- פרש"י**, שאמרו לו בלא שבועה אין אנו יודעין וכו'. וע' ברעק"א דכ' להסתפק בצירוף זה, האם ג"כ מיירי תובע מהם להעיד בשבילו, ואל"כ אין חייבין, כיון דלא הי' שום תביעה. או דלמא, אפי' אם לא הי' תובע אותם מעיקרא, כיון דאמר משביע אני לכם, הרי נכלל בזה גופא הוי תביעה לבוא להעיד לו, דלענין מאי משביע אותם, אלא ודאי דרוצה שיהיו הם מעידים בשבילו, וסיים בצ"ע לדינא.

(יד) **אין אנו יודעין לך עדות, משביע אני עליכם וכו'- הק' הריטב"א**, למה חייבין בכה"ג, מדקתני סיפא השביעם חוץ לב"ד, משמע דבכה"ג בב"ד הוא, וא"כ, כיון דאמרו בב"ד אין אנו יודעין לך עדות, שוב אינם יכולים לחזור ולכפור דיודעין, וא"כ אין שבועת

במה שאינו מעיד, ואיך יתחייב שבועת העדות. ותי' דמתוך הדחק י"ל דמשחק בקוביא ופסולין לעדות מדרבנן, אע"פ שאין מוציאים ממון בעדותן, מהני עדותן לענין דאי תפיס, ואפי' בעדים, לא מפקינן מיני'. ועוד תי' דאולי ר"פ ור' אחא פליגי במח' אם דבר הגורם לממון כממון דמי או לא, דר"פ סבר כממון דמי, וא"כ, אם העיד המשחק בקוביא, הגם דב"ד אין מקבלין עדותו, מ"מ האחר יתבייש להעיד פניו כנגדו, ויודה, וא"כ כיון דמדאורייתא מחוייב הוא להעיד, וע"י שאינו מעיד הרי הוא גורם הפסד לחבירו, א"כ חייב משום שבועת העדות. אולם ע' מה שהק' ע"ז מהא דלקמן (לב:) דהכל מודים בשכנגדו חשוד שחייב שבועת העדות, והק' הגמ' דאם הלוח חשוד, וכו', לימא מי יימר דמשתבעת, ומבואר דכיון דאין פשוט שיפסידו (אע"פ דקודם שום תקנות הי' מפסידו אם אינו מעיד) פטור מדין שבועת העדות, ומ"ש, והניח בצ"ע.

(ח) **בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה פליגי- הק' הרש"ש**, על הצד דדון מינה ומינה, א"כ נמצא דאם נשבעין מפי עצמן, דאפי' נשים וקרובין ופסולין נמי, דהא בשבועת הפקדון כל אלו שייכים, וא"כ לימא בשבועת העדות מפי עצמו ג"כ הם חייבים [ויש לפקפק בקו', הרי לכאור' אינם שייכים כלל לעדות, ואין עדותן כלום, ומה שייך שבועת העדות אצלם]. ותי' ע"פ מש"כ הר"ן לקמן דמודה ר"מ דאם באו לב"ד אחר שנשבעו חוץ לב"ד, ומודו, דפטורין הם משבועת העדות, כיון דהודו במקום שבה שייך העדות, וכל כפירתם הי' רק שלא במקום עדות. וא"כ, כ' הרש"ש, ה"ה אצלנו, בנשים וכו' אי"ז אלא כפירת דברים בעלמא, דאין זה שייך לדין עדות.

(ט) **ומה מפי אחרים חייב, מפי עצמו לא כש"כ- כ' המלא הרועים** דבכה"ג מזהירין מן הדין, דאינו בא אלא לגלויי על הפסוק דמיירי בכל ענין. וע"ע בגלה"ש כאן דציין לדברי הריטב"א במכות (יד. ד"ה והלא), דכ' שם הריטב"א דלענין קרבן עונשין מן הדין. ולכאור' כוונת רעק"א לומר דכיון דאמרי' הק"ו לענין הקרבן דשבועת העדות (דאפי'

טז) השביע עליהם ה' פעמים חוץ לב"ד וכו', חייב על כל אחת ואחת - ע' בקצות (כ"ח, ריש ס"ק ח') דתמה ע"ז, הא משמע דמיירי אפי' אם השביעו מפי עצמן חוץ לב"ד. וא"כ, כיון שנשבעו לשקר חוץ לב"ד, איך יכולים לחזור ולהודות ולהעיד בב"ד, הרי ודאי אינם יכולים שוב להעיד, שהרי נשבעו לשקר, וא"כ איך שייך לחייבם על כפירתן, הרי לא היו יכולים להעיד. והביא מהעבודת הגרשוני והתומים דכ' דמיירי דהי' מושבע מפי אחרים חוץ לב"ד, ובחוץ לב"ד אין דין שבועת העדות, ושבועת ביטוי אין כאן במושבע מפי אחרים, וממילא שפיר כשרים הם לעדות עדיין. והק' הקצות דלא משמע כן מלשון המשנה, וע' בקצות שהאריך בזה מאד. וע' **בחשק שלמה** כאן שג"כ מעורר קו' זו, ותי' דיכולין לומר פלגין דבורא על השבועה שנשבע בחוץ לב"ד, דבשעת השבועה באמת לא ידע מהעדות, ועכשיו נזכר, וא"כ לא נפסל כלל לעדות, ושפיר יכול לחזור ולהודות.

שבועת העדות, אלא שבועת דברים בעלמא הוא, ופטור מקרבן. ותי' דמיירי שהשביעם תוך כדי דבור של כפירתם, דאז היו יכולים לחזור, וא"כ שפיר הוי שבועתם שבועה. ומה דלא דייקנן דין תכ"ד מכאן, היינו משום דזה הי' פשוט, דיכול לחזור תכ"ד שלו, והחידוש דסיפא הוא דיכול לחזור בתכ"ד של חבירו. ועוד תי', דהאי רישא הוי כפירה חוץ לב"ד ושבועה בב"ד, ודלא כהסיפא דאף השבועה הוא חוץ לב"ד. אולם ע' בהר"ן (יד: בדפי הרי"ף) דס"ל דכל הקו' מעיקרא ליתא, דכ' דאי"ז נחשב חוזר ומגיד, דהא אמרו מעיקרא אין אנו יודעין עדות, ועכשיו אמרו דיכולין להעיד, הרי מעיקרא לא העידו כלום, וא"כ אי"ז חוזר ומגיד. ומה דאמרי' בעלמא דאין יכולין לחזור אחר שהשביען, אי"ז מטעם חוזר ומגיד, אלא מטעם דאין משימין נפשן רשעים, דאומרים דנשבעו לשקר.

טז) משביע אני עליכם ואמרו אמן, הרי אלו חייבין - הק' הריטב"א, כיון דשבועה בב"ד הוא, א"כ למה צריכים לומר אמן, הרי לכ"ע מושבע מפי אחרים מהני לחייבו בב"ד (ו"אמן" מהני לעשות שבועה מפי עצמו). וכ' דבשלמא לשי' רש"י דשתיקה לא מהני לקבל השבועה, י"ל דמה דקתני דאמרו אמן, אין הביאור ממש דאמרו אמן, אלא הכוונה הוא דהוי כעין האמנת דברים, וקיבלו שבועתו. אבל לשי' הרמב"ן דס"ל דשתיקה לבתר מושבע מפי אחרים הוי כפירה, א"כ אמן למה לי. וכ' הריטב"א די"ל דאמן לאו דוקא, אלא דכיון דברישא נקט ציור דמושבע מפי עצמו כדקתני שבועה שאין אנו יודעין לך עדות, נקט הכא וענו אמן לסיים תרי גווני דמושבע מפי עצמו. ובנדון זה אם שתיקה שלאחר השבועה הוי כמושבע מפי אחרים או לא, דרש"י ס"ל דצריך אמירה דוקא, והרמב"ן ס"ל דשתיקה ג"כ מהני להיות כקבלת השבועה, ע' ברשב"א שהק' על הרמב"ן מהא דאי' לקמן (לב). דאי אפשר לצמצם ב' עדים בב"א, ולדבריו למה, הרי אם השביעם והם שתקו, הרי כאילו נשבעים מפי אחרים בבת אחת, וע"ש עוד מה שהק' על הרמב"ן.